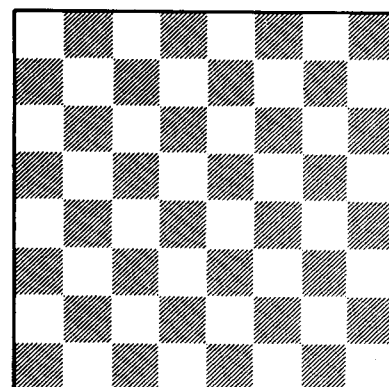
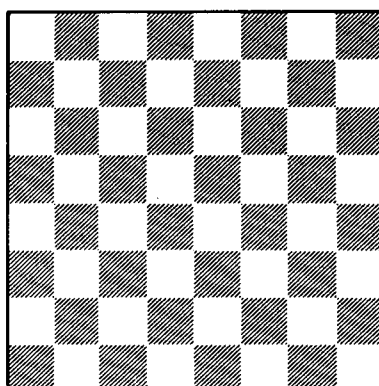
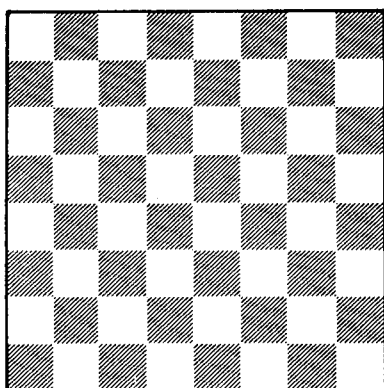

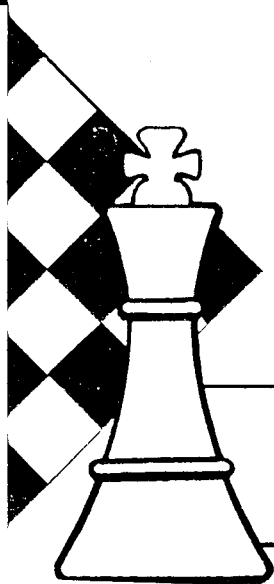
EBUR

orgaan van de

ALEXANDER RUEB VERENIGING

voor schaakeindspelstudie

EBUR

3e Jaargang, nummer 1

April 1991

Kwartaaltijdschrift van ARVES.

Redactie: Harold van der Heijden (dataverwerking) en René Olthof (redacteur)

Redactieadres: Achter het Schaapshoofd 7, 5211 MC 's-Hertogenbosch,
tel. 073-133049

Redactioneel

Ik geloof dat dit eerste nummer van de derde jaargang gezien mag worden. Als we de inhoud doorlopen, dan komen we eerst deel 1 tegen van een artikel van Wouter Mees naar aanleiding van zijn voordracht op de ARVES bijeenkomst van oktober jl. Teun Balemans filosofeert over de rol van de computer in de eindspelstudiewereld, nu en in de toekomst. In dit kader zijn de bijdragen van de Britse grootmeester en studielifhebber John Nunn in New in Chess Magazine 1991/1 en 1991/3 over zijn ervaringen met de databanken voor personal computers van de elementaire eindspelen toren + looper tegen toren en looper + paard tegen paard buitengewoon lezenswaardig. In mijn redactioneel van de vorige EBUR maakte ik er al kort melding van. Het is duidelijk dat we hier te maken hebben met een ontwikkeling van eminent belang, ook en vooral voor studiecomponisten.

Historisch relevant materiaal levert een artikel van Dr. Artur Mandler uit 1932, dat Jan van Reek aantroef te midden van de waardevolle Selman-nalatenschap. In prachtig Duits beschrijft deze Tsjechische componist zijn zoektocht naar de ideale setting voor een briljant Réti-idee en hoe hij uiteindelijk toch niet ontkomt aan Réti's oorspronkelijke stelling.

Harold van der Heijden komt bij het intypen van eindspelstudies op NICBASE (zijn databank omvat nu exact 20.000 composities!) een groot aantal fouten, curiositeiten en andere wetenswaardigheden tegen. Een verslag van al dan niet toevallige doublures.

Onze secretaris Harrie Grondijs tenslotte hield zich onlangs bezig met een bekend thema (loper en verkeerde randpion) en schiep een aardige tweelingstudie bij een meesterwerkje van de oude Duras. Overigens stuurde hij nog een interessant artikel dat u in het volgende nummer van EBUR zult aantreffen.

Maar de klap op de vuurpijl is natuurlijk de weerlegging van de eerste-prijswinnaar van Albert Beljavski en Leopold Mitrofanov in het toernooi van de Alexander Rueb Stichting, dat na 6 moeizame jaren op de vorige ARVES-bijeenkomst (met het verschijnen van het juryrapport als vijfde ARVES-boek) officieel kon worden afgesloten. Op bladzijde 18 leest U welke verrassende mededeling Attila Koranyi onlangs in het Hongaarse Sakkélet voor zijn lezers in petto had.

OP ZOEK NAAR DE WAARHEID
door W.J.G.Mees

(Bewerking van een voordracht voor ARVES, op 27 oktober 1990)

"Niets is geheel waar...", ook het bovenstaande niet, bedenk ik nu met schrik:

"door anderen dan ..." had er onder de titel behoren te staan. Ik had het verzoek gekregen een voordracht te houden over Mr Rueb; maar aangezien ik de heer Rueb slechts éénmaal vluchtig ontmoet heb leek het mij juist het onderwerp wat ruimer te kiezen: Het werk van de Gideonsbende, waartoe Mr Rueb ook behoorde, die zich (toen en nu) wijdt aan het achterhalen van de waarheid.

Van alle takken van het schaakspel wordt onze Studie misschien wel het meest door onwaarheden bedreigd. Let wel: géén aperte leugens; maar halve waarheden. En die zijn veel hardnekkiger.

Onwaarheden dienen zich aan in twee soorten:
"Op het schaakbord", en "Rondom het schaakbord".

Op het bord: Van de in Probleemblad ter oplossing aangeboden studies (voornamelijk reproducties) blijkt 15 à 20% incorrect te zijn. Een mistroostig resultaat. En helaas geen op zich zelf staande ervaring. Zoals bekend heeft Chéron de onjuistheid van tal van analyses aangetoond; zo ook De Feijter, Vandiest, Nunn, Benko, van Reek, om slechts enkelen te noemen. Maar daarnaast ook menige "Onbevange Oplosser"(O.O.), met Saavedra als meest fameuze voorbeeld.

Een incorrect bevonden studie heeft geen bestaansrecht meer. "Démolie" (vernietigd) is de trefzekere franse term. De opmerking van Rueb: "er zijn wel incorrecte studies ter wille van haar schoonheid gehandhaafd."(SS I,p.65) berust op een vergissing: de aangehaalde incorrecte studie van Koroljkov werd al spoedig gecorrigeerd door de eerste zet te couperen (diagram 1 en 1a). Gelukkig is zo'n correctie in vele gevallen mogelijk. Niet conform de bedoelingen van de auteur? Maar heeft die nog recht van spreken?

Om te zien wat er te redden valt is in Probleemblad een serie "Restauratie-wedstrijden" gestart. Over respons van onbevange oplossers mogen wij niet klagen; en hun knutselpogingen blijven niet zonder succes! Zo bleek een nevenoplosbare studie van Freek Spinhoven (zie diagram 2 en 2a) op eenvoudige wijze te corrigeren: verplaats de witte toren van a4 naar a5.

Ingewikkelder is het gesteld met de studie van diagram 3, product van drie grootheden. Opvallend zijn hier de slordigheden bij de officieel opgegeven varianten.

Oplossing: 1.Kel h5 2.h4 La2/i 3.Td1 Lb1 4.Kf1 La2/ii 5.Tel Lb1 6.Kg1 La2 7.Tf1 Lb1 8.Kh1 La2 9.Tg1 Lb1 10.h3! La2 11.Kh2 Txg1 12.Kxg1, en de witte koning wint het duel met de onbeholpen looper.

(i) 2.-Ta2 3.Txb1 Txb2 4.Txb2 Ka3 5.Txb3+ Kxb3 6.Kd1 (b.v. 6.-Kb2 7.c4). Ook 5.Tb1 is natuurlijk goed.

(ii) 4.-Ta2 5.Tel(?) Txb2(?) 6.Te8 en 7.Ta8 mat. Maar dit is onjuist: na 5.-Lc2! wint zwart. Daarom (na 4.-Ta2): 5.Txb1 Txb2 6.Txb2 Ka3, en nu niet 7.Txb3, doch 7.Tb1! Ka2 8.Td1 Ka3 (of b2 9.c4) 9.Kel b2 10.Tb1 Ka2 11.Txb2 Kxb2 12.c4 bxc4 13.Kd1! en wint. Aangegeven door O.O. Dolf Wissmann.

Maar hoe moet het nu als de witte koning verder weg staat; dus in de hoofdvariant, na 8.Kh1 Ta2! 9.Txb1 Txb2 10.Txb2 Ka3! ?? Hier zwijgen de Grootmeesters. Volgens Dolf: 11.Tb1 Ka2 12.Tg1 b2! 13.c4 bxc4 14.b5 c3! 15.b6 c2!, resp. 15.dxc2 b1D!, en zwart wint. Onoplosbaar dus. Of weet iemand het beter?

Er werden liefst zeven voorstellen tot verbetering ingezonden:

- a) Witte looper op c3; ingemetseld, door promotie ontstaan: verworpen;
- b) Verplaats zwarte koning met "lijf wacht" naar a6, extra zwarte pionnen op d-lijn: correct, maar kan het niet mooier?
- c) Vervang de witte toren door de witte dame: goed idee, niet correct;
- d en e) Kort de "rups-beweging" in, door weglating van pion h2 of soortgelijke maatregelen: verminking van het thema;
- f) Een wilde fantasie met afwijkend spel; maar dat was niet de bedoeling;
- g) Verplaats zwarte koning met "lijf wacht" naar a6, maar nu met extra witte pion op b2, dan ontstaan bovendien interessante bijvarianten (zie diagram 3a).

1.Kel h5 2.h4 La2/i 3.Td1 Lb1/ii 4.Kf1 La2 5.Tel Lb1/iii 6.Kg1, als voren;

(i) 2.Ta4 3.Txb1 Txb4 4.Tal+(of 4.b3) Ta4 5.Ta3!;

(ii) 3.Txd1 4.Kxd1 Le6!, en nu noch:

5.h3? Lxh3 6.b3 Le6 7.Kc1 Lxb3; noch:

5.Kc1? Lb3! Kbl La2+ 7.Kal Lb3; maar:

5.b3! Lxb3 6.Kc1 ... 10.Ke3 Le4 11.h3!, een tempozet, waarna de looper één van de pionnen los moet laten.

(iii) 5.-Txel 6.Kxel Lb3 7.Kf1 Le6, en nu weer niet: 8.Kg1? Lh3!

9.Khl Lg2+, maar:

8.h3! Lxh3+ 9.Kg1...14.Ke3 Le4 15.b3!, het spiegelbeeld van de vorige variant.

Niet altijd manifesteert het verschijnsel "incorrectheid" zich als toevalstreffer, bij één op de zes studies; het kan ook betrekking hebben op complete reeksen. Zo heeft de Tsjech Dedrle in zijn laatste levensjaren een vijftigtal studies over het onderwerp dame tegen twee lopers gepubliceerd, die volgens Rinck ("1414", p.630) zonder uitzondering incorrect zouden zijn. Dit was niet het gevolg van oppervlakkigheid bij het analyseren, doch van een misvatting, namelijk dat de "stelling van Lolli" (Kg4,Da4; Kg7,Lf6,Lg6) de enige remise-mogelijkheid met dit materiaal weer zou geven. Volgens Rinck zouden er andere remise-posities bestaan; zoals: Kc2,Ld4,Le2; Kb4,Dg3; gekenmerkt door een "gelijkbenige driehoek" van witte stukken.

Maar is dit nu het laatste woord? Helemaal niet! Sinds een jaar of tien is door computerschaak-experts zoals Ken Thompson een groot-scheepse aanval geopend op elementaire eindspelen met vier en met vijf stukken, met als resultaat dat heel wat boekenwijsheid de prullenmand in zou kunnen. Uit een tabelletje in "Computerschaak", oktober 1986 (artikel van Van den Herik) laat zich aflezen, dat meer dan negentig procent van de stellingen met dame tegen twee lopers in winst omgezet moet kunnen worden, zij het dat dit in het uiterste geval 71 zetten vraagt. Wie heeft nu -posthuum!- gelijk, Rinck of Dedrle? Te denken geeft dat in het uitgewerkte voorbeeld (Ka8,Dal; Kd7,Lc5,Ld5) de verdedigende partij de remise-driehoek van Rinck al bij de eerste zet (1.Kb8 Lb6!), en ook verder categorisch, negeert. Heus, de waarheid laat zich niet gemakkelijk achterhalen!

Dat ook -in afwijking van vroegere inzichten- het eindspel van twee lopers tegen paard meestal gewonnen blijkt te zijn zal nu wel algemeen bekend zijn. Het raakt veel studies; ook een aantal van Rinck. Hij heeft een zestal studies met het materiaal twee lopers tegen twee paarden het licht doen zien, na enigszins triomfantelijk te hebben geconstateerd ("1414", p.558) dat alle tot dat moment door anderen gepubliceerde studies met dit materiaal incorrect waren. Maar een studie als van diagram 4 komt onvermijdelijk in het vaarwater van twee lopers tegen één paard terecht, en moet dan ook als nevenoplosbaar

beschouwd worden. En datzelfde geldt voor vele andere studies, waaronder diverse paradepaardjes, zoals de nrs.5, 6 en 7.

Valt hier nog wat aan te restaureren? Wij zullen zien. Halberstadt's nr.6 biedt zeker aanknopingspunten, en wordt binnenkort onderwerp van een restauratiewedstrijd. Moeilijker wordt het bij de beroemde nr.5 van Neisjtdt. Wel laat zich -door kanteling van de stelling en bij-plaatsing van een zwarte pion- vrij gemakkelijk een correcte versie construeren; maar dan is daarmee de meest pikante eigenschap van de stelling ("Boerenschroom", om met wijlen Dr Niemeijer te spreken) verloren gegaan. Ik zou hier nadrukkelijk voor een andere mogelijkheid willen pleiten. Wat is er op tegen, bij de opgave een extra voorwaarde op te nemen, namelijk dat winst van beide zwarte stukken binnen tien zetten moet worden bereikt? Zeker, de compositie voldoet dan niet meer aan de definitie van studie, en is terecht gekomen in het niemandsland tussen studie en probleem; maar moeten wij daar nu bang voor zijn? De Tsjech Moravec heeft indertijd een aantal composities gepubliceerd, met als opdracht: "Ult in x Zügen"(FIDE-Revue 1963), dus: winst in maximaal x zetten. En Dr Mandler, de redacteur van die rubriek, heeft zich bij die gelegenheid een warm pleitbezorger van de hier geopperde mogelijkheid betoond. Had Dedrle voor zijn composities deze vorm gekozen, dan was hem veel teleurstelling bespaard gebleven. Het opnemen van een bijzondere voorwaarde doet geen enkele afbreuk aan de artistieke inhoud van zo'n compositie. Minder "partij-waarschijnlijk"? Ach kom! De witspeler die met nr.8 voor zijn neus, kans ziet om binnen vijf zetten te winnen, zal de dank van zijn teamgenoten oogsten, als de laatste trein uit Roodeschool nog gehaald moet worden!

(slot volgt)

W.A. Koroljkov, 1^e e.v., wedstrijd
VIIe Pan-Russisch schaak-
en damcongres, 1931 *)

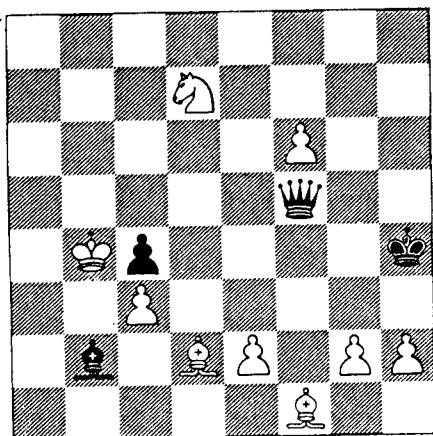

diagram 1

idem (verbetering, volgens
"Izbrannie Etjoedi" v.d.auteur,
Moskou 1958)

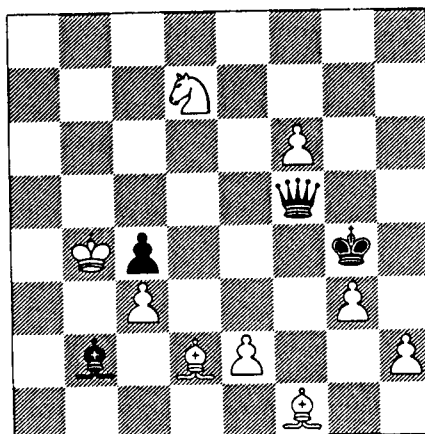

diagram 1a

Wit wint(?), door 1.g3+ Kg4(?)
2.f7 Ra3+ 3.Kxa3 Db5 4.Pe5+ Dxe5
5.Lh3+ Kh5 6.Lg4+ Kg6 7.Lh5+ Kh7
8.Lg6+ Kg7 9.Lh6+ Kxh6, en nu pas:
10.f8D+; op een vroeger moment
leidt f8D tot pat.
Echter volgens Tsjechover onop-
losbaar na 1.-Kh5 2.g4+ Kxg4 3.f7 Db1!

de eerste zet is gecoupeerd

*) Stelling en tekst in "De Schaakstudie der nieuw-Russische Grootmeesters" staan vol drukfouten; de vertaler, Mr G.C.A.Oskam, was er nu eenmaal de man niet naar om drukproeven te corrigeren.

F.A.Spinhoven (naar A.van Tets)
EG 49, 1977, nr.3149

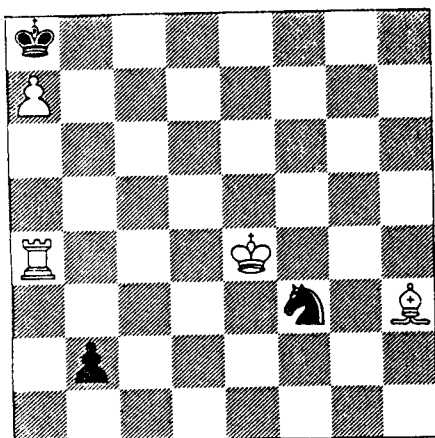

diagram 2

Wit wint door: 1.Lg2/i b1T/ii
2.Lxf3 Tb7 3.Kd5 Txa7
4.Kd6+ Kb8 5.Tb4+ Kc8
6.Lg4+ en 7.Tb8 mat;
(i) 1.Tb4? b1D 2.Txb1 Pd2+
1.Kxf3? b1T! 2.Lg2 Tb7 =
(ii) 1.-b1D+ 2.Kxf3, en wint;

verbetering, voorgesteld
door J.van Atten

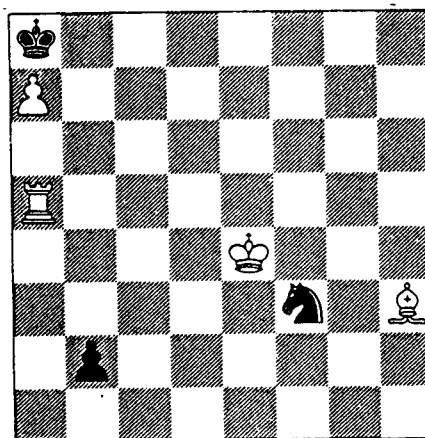

diagram 2a

Er was een nevenoplossing:
1.Kf4 b1D 2.Lg2, en wint!
Verplaats wT naar a5, dan
volgt op 1.Kf4 b1D 2.Lg2:
2.-Db4+ en 3.Dxa5

G.Kasparjan, A.Doloechanov
& W.A.Koroljkov
1^eb.v.,wedstrijd W.Ts.S.P.S.
1938

verbetering, voorgesteld
door D.Wissmann

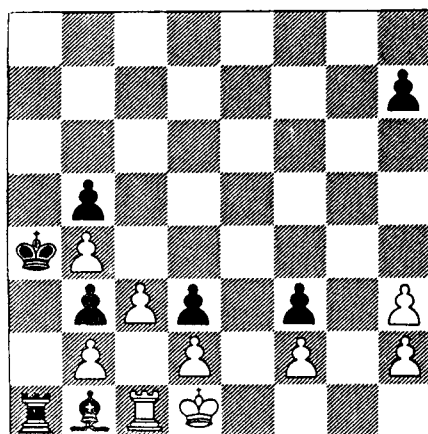

diagram 3

wit aan zet wint(?)

Voor oplossing en weerlegging: zie tekst.

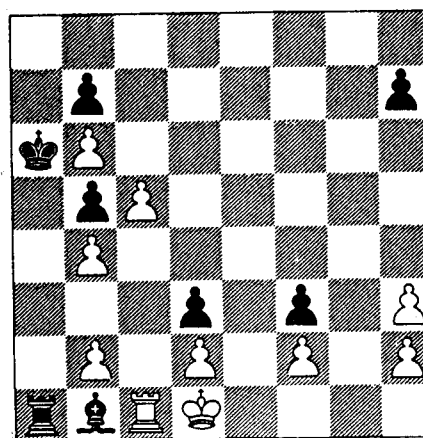

diagram 3a

idem

H.Rinck
Magyar Sakkvilag 1935

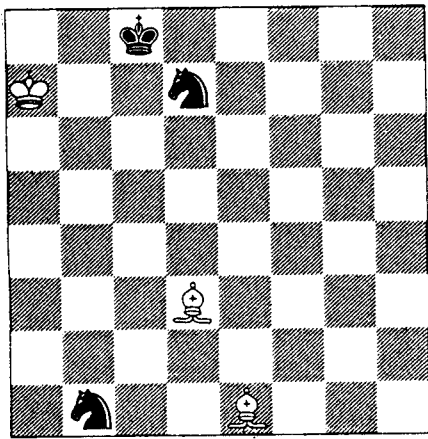

diagram 4

wit wint door: 1.La5 Pd7-
2.Lf5+ Pd7 3.Lxb1 Pd7-
4.Lf5+ Pd7 5.Ka6 enz.

Echter óók: 1.Lxb1!

V.Halberstadt
1e pr., "Thèmes 64", 1958

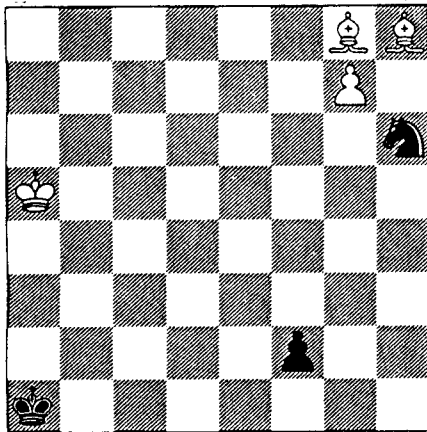

diagram 6

wit wint door: 1.Lh7 Pg8
2.Lxg8 f1D 3.Lc4! Dxc4 4.g8L!
De zet 1.Lc4 had moeten falen
op 1.-Kb1 2.Kb4(?) Kc2 3.Kc5 Kd2
4.Kd4 Kel 5,Ke5 f1D
6.Lxf1 Kxf1 7.Kf6, en =.

Echter is ook goed: 1.Lc4 Kb1
2.g8D Pxd8 3.Ld4 en 4.Lxf2.

W.J.Neishtadt
1^e pr. Sjachmaty, 1929

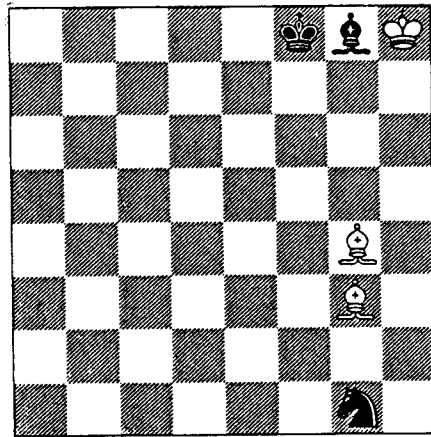

diagram 5

wit wint door: 1.Ld6+ Kf7
2.Lf4 Kf8 3.Lh6+ Kf7
4.Le3 Kf8 5.Lc5+ Kf7
6.Lxg1 Kf8 7.Lc5+ enz.

Ook gaat: 1.Ld6+ Kf7 2.Lc5

V.Halberstadt
1^e pr., Brit.Chess Fed., 1946

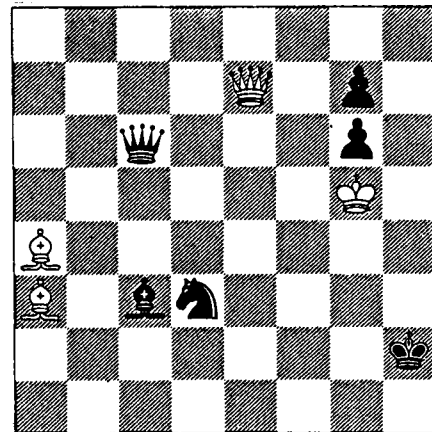

diagram 7

wit wint door: 1.Ld6+ Pe5
2.Lxe5+ Lxe5 3.Dxe5+ Kh3
4.De3+ Kh2 5.Df4+ Kg1
6.Dd4+ en 7.Lxc6 enz.

Maar 1.Lxc6 Lf6+ 2.Dxf6 gaat
net zo goed.

J. Moravec
FIDE-Revue, 1963/2

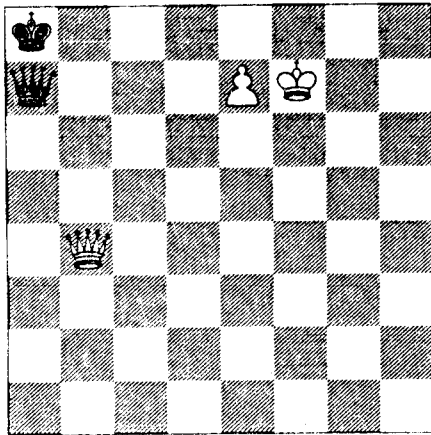

diagram 8

"Ult" in 5 zetten:
wit moet in 5 zetten een
duidelijk gewonnen positie
bereiken (promotie van e7 !)

Oplossing:
1.Dd2 Db7 (wat anders?)
2.Dd1! Ka7 3.Da4+ Kb8
4.Df4+ en 5.Kf8; resp.:
2.-Kb8 3.Dd6+ Ka7 4.Da3+ en
5.Kf8

Computer en Compositie

In de tijd van Capablanca was de naderende 'remisedood' van het schaakspel een geliefd onderwerp van gesprek. Nu, zo'n 60 jaar later wordt ijverig gespeculeerd over een dreigende intellectuele suprematie van de computer in ons spel. Het is goed mogelijk dat de huidige discussie op dezelfde wijze eindigt als het dispuut over de remisedood. Het schaakspel bleek zo vitaal en er waren zoveel onverkende horizonten dat de vraagstelling als vanzelf met de tijd verdween.

Computers schaken anders dan mensen. Het apparaat doet niets met diepe strategische plannen en overwegingen, het apparaat speelt op concreet resultaat. Materiaal winnen, open lijnen bezetten, pionnen opspelen naar het promotieveld, de koning afsnijden etc. etc. In een goed programma zijn al deze desiderata zo optimaal mogelijk gehiërarchiseerd. Zo wordt bijvoorbeeld geen hout geofferd zonder aanwijsbare compensatie.

De huidige computers (en in de voorzienbare toekomst zal dat weinig anders zijn) steunen grotendeels op hun enorme rekenkracht. Dat is merkwaardigerwijs de reden dat de computer niet alleen een gevaarlijke maar ook een zeer capricieuze tegenstander is. Het apparaat rekent alles uit en een verborgen mat in 6 of een damevangst in 5 laat het zich niet ontgaan. Volgens professor Van den Herik is het moment van de waarheid (wordt de computer wereldkampioen of niet) niet ver meer. Het gaat er in zijn benadering om of het spel van de supergrootmeesters benadert (en overtroffen) kan worden met een zoekdiepte van circa 2 x 7 zetten. Als de techniek niet voldoende heeft aan een dergelijk aantal dan heeft ze het nakijken. Het aantal te berekenen zetten zou dan echt astronomisch worden.

Computers en compositie is eigenlijk een non-issue. Computertijd is duur en de reden voor instellingen als het Pentagon om stevig te investeren in gewone schaakprogramma's ontbreekt voor de zuiver artistieke tak van het spel. De computer wordt slechts op twee manieren in verband gebracht met het componeren. 1. De computer kan een hulpje zijn bij het analyseren. 2. De computeranalyses van Ken Thompson e.a. hebben de eindspeltheorie overhoop gehaald en daarmee een aantal studies de facto weerlegd.

Toch is er een derde en een vierde link die op zijn minst theoretisch van betekenis is.

- In de oplossing van eindspelstudies speelt zwart relevante zetten; wit krijgt de winst of de remise nooit cadeau. Aan het witte spel worden nog hogere eisen gesteld. De gespeelde zet is de enige die tot winst of remise leidt. Ofschoon de computer hele netwerken aan zetten onderzoekt voor er een wordt uitgeselecteerd, is het voor het apparaat mogelijk een geforceerde reeks te construeren. Dit laatste wordt overigens bevorderd door het feit dat het weinig uitmaakt of gewoon of retrogade wordt geanalyseerd.

De computer kan dus componeren: studies met zeer elementaire materiaal, waarin winst- en remisestellingen zijn aangetoond die in het geheugen zijn vastgelegd. Grootse concepties levert dit niet op. Een computer 'denkt' niet planmatig en produceert zelfs geen analyses die voor menselijke begrippen goed zijn afgerond.

Een andere mogelijkheid is het ondernemen van een retrogade-analyse door een computer, op basis van een perfecte (ingevoerde) slotstelling. Ik denk niet dat het echt veel oplevert al weet je natuurlijk nooit. Spectaculair is het zeker omdat materiaal toegevoegd moet worden.

- De thema's en motieven in eindspelstudies kunnen op diverse manieren worden ingedeeld en in schema gebracht. Componisten vinden er de weg in. Themaherkenning is voor de computer nog niet mogelijk. Mijns inziens ligt hier een mooie taak voor een briljant programmeur. Stellingen - ik geef een voorbeeld - waarin een positionele remise is vervat, hebben een aantal overeenkomsten. De pertinente herhaalbaarheid in het zetverloop bijvoorbeeld. De structuur van deze stellingen zou geanalyseerd kunnen worden en in formule gebracht. Het kan bijna niet anders of dit legt een interessant terrein braak voor de componist. Zo ver - ik benadruk het nog maar eens - zijn we momenteel nog lang niet. Zelfs hele statische vestingen (met het materiaal Dame tegen Toren en Pion) ontbreken ook in meer geavanceerde programma's.

Teun Balemans

Het leuke van toeval

Tim Krabbé's *Nieuwe Schaakkuriosa* bevat een prachtig hoofdstuk met bovenstaande titel. Daarin staat beschreven hoe allerlei wonderlijke doublures uit de schaakwereld al dan niet aan het toeval zijn te wijten.

Hoe groot is de kans dat een schaak-eindspelstudie twee maal wordt gecomponeerd? Ik bedoel hier uitdrukkelijk niet de talloze anticipaties van een bekend idee, maar dat exact dezelfde stelling (eventueel gespiegeld) een tweede maal wordt bedacht. Natuurlijk is dit niet alleen afhankelijk van de hoeveelheid materiaal op het bord (zie verderop), maar soms kan een moeilijk te realiseren idee leiden tot (vrijwel) dezelfde setting (zie ook bovengenoemd boek).

Tijdens het invoeren van studies in m'n database trof ik een behoorlijk aantal doublures aan. In het begin vooral, toen ik nog niet wist dat Grzeban en Bagdasarjants, Grin en Guljajev, Afek en Kopelovic dezelfde personen zijn (waren).

In de meeste gevallen betreft het studies die door een componist naar verschillende toernooien zijn gestuurd. Vooral bij het verwerken van 'ons' blad EG kwam ik hiervan een behoorlijk aantal voorbeelden tegen, waaromtrent dankzij de nauwkeurige bronvermelding van Roycroft er geen twijfel is dat deze studies twee maal geplaatst (meestal bekroond) zijn. Het is mogelijk dat voor enkele van deze toernooien het toegestaan was om reeds eerder gepubliceerde studies in te zenden (zoals bijvoorbeeld de zogenaamde Ring-toernooien).

Als bijkomend voordeel voor de componist in kwestie is een aardige rendements-verhoging wat betreft het gemiddeld aantal prijzen per gecomponeerde studie! De kampioenen in dit overzicht zijn de volgende twee studies:

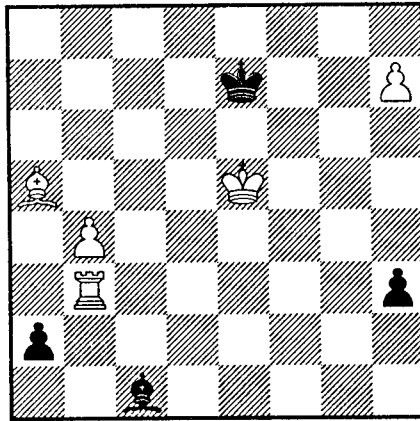

diagram 9

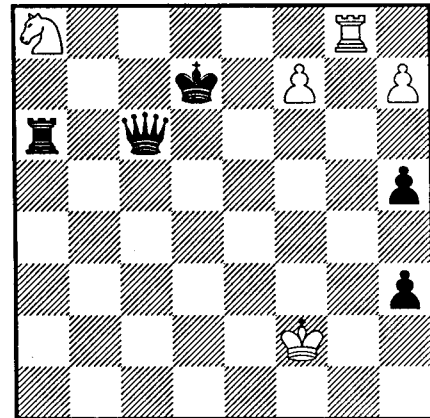

diagram 10

DIAGRAM 9: 1.Ld8+ (1.Lb6? a1D+ 2.Ld4 Lf4+ 3.Ke4 h2) 1...Kf7 (1...Kd7 2.Td3+ Kc6 3.Tc3+ Kb5 4.Txc1) 2.Tf3+ Kg6 3.h8P+ Kh7 (3...Kh5 4.Kf5) 4.Txh3+ Kg8 5.Tg3+ Kh7 (5...Kf8 6.Ke6) 6.Tg7+ Kxg7 7.Lf6+ Kg8 (7...Kh7 8.Ke6) 8.Kf5 Lh6 9.Kg6 a1D 10.Lxa1 Lg7 11.Lf6 (11.Lxg7?) en wint

DIAGRAM 10: 1.f8P+ Ke7 (1...Kc8 2.Pg6+) 2.Tg7+ Kd8 3.Pe6+ Dxe6 4.h8D+ De8 5.Tg8 (5.Dxe8+ Kxe8 6.Pc7+ Kf8) 5...Ta2+ 6.Kf3 (6.Kf1 Ta1+ 7.Dxa1? Dxg8) 6...Ta3+ 7.Kf4 Ta4+ 8.Kf5 Ta5+ 9.Kf6 Ta6+ 10.Pb6 Txb6+ 11.Kf5 Tb5+ 12.Kf4 Tb4+ 13.Kf3 Tb3+ 14.Kf2 Tb2+ 15.Dxb2 Dxg8 16.Db8+

Met de studie in diagram 9 won Bron een EERSTE prijs in zowel het toernooi van *Sportivnaya Gazeta (Kiev)* in 1982 (EG 80#5583) als in het Ukrainian SSR toernooi in 1983 (EG 79#5461), en de tweede studie (diagram 10) behaalde voor Kralin een gedeelte (1/3) EERSTE prijs in zowel het Kharkov "Liberation" Thematic Trn in 1983 (EG 80#5583) en het *Leninska Smena* Toernooi in 1983 (EG 92#6893).

Grappig is het verhaal rond de studie van Vasiljev, die Roycroft kreeg opgestuurd (door de componist?) en als ORIGINAL plaatste in EG 78 (#5433). Dat vond Vasiljev blijkbaar toch wat zonde, want later behaalde de studie nog een vermelding in het Birnov Memorial in 1987 (EG 98#7576).

Voor de geïnteresseerden die hun kaartenbak (of computerbestand) willen bijwerken volgen hier in willekeurige volgorde de andere dubbele studies in EG (tenminste de issues die ik heb bekeken): EG99#7742 = EG92#6798, EG100#7828 = EG94#6963, EG96#7259 = EG64#4271, EG77#5248 = EG71#4755, EG75#5111 = EG72#4861, EG73#4910 (KNSB toernooi!) = EG71#4771, EG75#5031 = EG73#4948, EG73#4958 = EG63#4208, EG79#5544 = EG76#5142, EG83#5926 = EG81#5750, EG96#7163 = EG86#6260, EG86#6300 = EG79#5538, EG87#6328 = EG75#5030, EG67#4491 t/m 4497 = EG87#6363 t/m 6370 EN EG66#4389 = EG61#4065.

Overigens geven deze gevallen een aardige mogelijkheid om de zwaarte van toernooien en de beoordeling van de arbiters te vergelijken!

Veel interessanter zijn de gevallen waarin een studie nogmaals wordt 'bedacht' door een andere componist.

Hier moet men natuurlijk onderscheid maken tussen doublures door toeval en het ordinaire jatten van een studie.

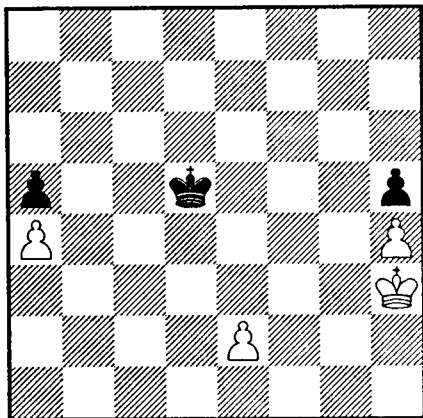

diagram 11

DIAGRAM 11: 1.Kg3 Ke4 2.Kg2 Ke3 3.Kf1 Ke4 4.Ke1 Ke3 5.Kd1 Ke4 (5...Kf4 6.Kd2 Kg4 7.Ke3 Kg3 8.Ke4 Kxh4 9.Kf4 Kh3 10.e4 Kg2 11.e5 (11.Kg5? Kg3) 11...h4 12.e6 h3 13.e7 h2 14.e8D h1D 15.De2+ Kg1 16.Kg3) 6.Kd2 Kd4 7.e3+ Kc4 8.Kc2 Kb4 9.Kd3 Kxa4 10.Kc4 Ka3 11.e4 Kb2 12.e5 (12.Kb5? Kb3) 12...a4 13.e6 a3 14.e7 a2 15.e8D a1D 16.De2+ Kb1 17.Kb3

Met name in studies met weinig materiaal is het zeker niet onwaarschijnlijk dat zo'n herhaling voorkomt. Studie 11 is daarvan een goed voorbeeld.

In EG 89 (#6564) wordt uit de doeken gedaan dat deze stelling vrijwel op het zelfde moment (!) door zowel de moderne koning van de pionnen-eindspelen Zinar en Botokanov werd gecomponeerd. De elegante oplossing waarin beide auteurs zich konden vinden, was dat beider namen aan de studie werden verbonden.

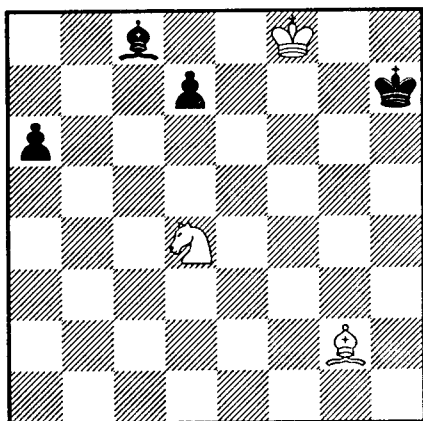

DIAGRAM 12: 1.Le4+ Kh8 (1...Kh6 2.Pf5+ Kg5 3.Pd6 Kf4 4.Lb1) 2.Pf3 d5! 3.Lg6! Le6! 4.Pg5 Lg8 5.Lh7! Le6! 6.Lb1! (6.Lc2 Lg8 7.Lb3 a5 8.La2 a4) 6...Lg8 7.La2 a5 8.Lb3 a4 9.La2 a3 10.Lb3 a2 11.Lxa2 d4 12.Lxg8 d3 13.Pf7 mat

Hetzelfde kan zich hebben voorgedaan bij diagram 12, waarmee Topko een eerste eervolle vermelding behaalde in het toernooi van *Shakhmaty v SSSR* in 1984 (EG82#5834). Deze studie is eerder gecomponeerd door Branton (geen bron bekend) in 1949.

Toen ik de twee volgende voorbeelden vond, meende ik in eerste instantie dat het soortgelijke 'eerlijke' doublures betrof:

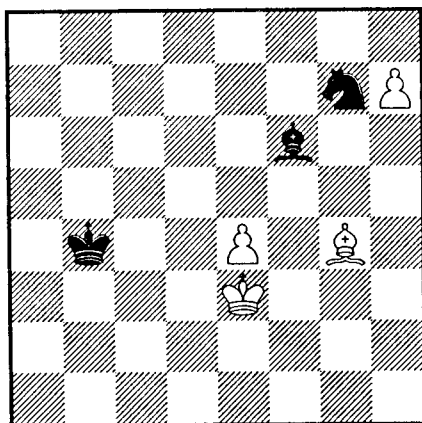

diagram 13

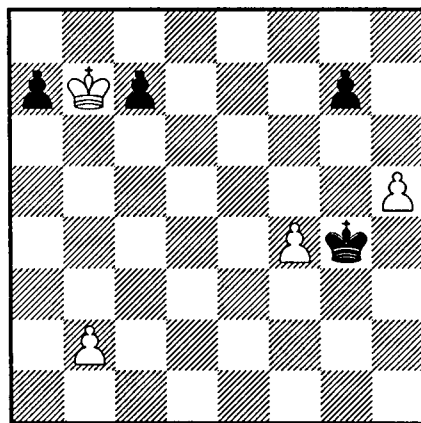

diagram 14

DIAGRAM 13: 1.e5 Lxe5 2.Ke4 Pe6 3.Kxe5 Pg5 4.h8P Ph7 5.Kf5 Kc5 6.Kg6 Pf8+ 7.Kg7

DIAGRAM 14: 1.b4 Kxf4 (1...Kxh5 2.Kxc7 Kg4 3.Kb7 Kxf4 4.Kxa7 g5 5.b5 g4 6.b6 g3 7.b7 g2 8.b8D+ Kf3 9.Db6) 2.Kxa7 Kg5 3.Kb7 Kxh5 4.Kxc7 g5 5.b5 g4 6.b6 g3 7.b7 g2 8.b8D g1D 9.Dh8+ Kg6 10.Dg8+

De studie in diagram 13 is eerst gecomponeerd door Kopelovic, waarmee hij een tweede eervolle vermelding behaalde in *Ceskoslovensky Sach* in 1973 (EG 44#2549) en diagram 14 is van Dall_Ava (speciale prijs *Thèmes*-64, 1961; zie Kasparjan's 2545#1975). Beide studies werden door het duo Kolesnikov en Rosjakov ingestuurd naar *Sakkélet* (vermelding, 1985; EG91#6683), respectievelijk het 14e Thematische toernooi van *Shakhmaty v SSSR* 1985 (EG89#6557). Neem daarbij in aanmerking dat dit de enige twee studies zijn die ik van Rosjakov in m'n databank heb, en het is duidelijk dat het toeval hier wel buitengewoon actief moet zijn geweest!

Bij relatief ingewikkelde stellingen, vooral als eerste composities prijzen wonnen (goede studies, maar de kans op ontdekking is natuurlijk wel groter!), is plagiaat zeer waarschijnlijk. Dit geldt zeker als van de plagiators nooit meer wat is vernomen.

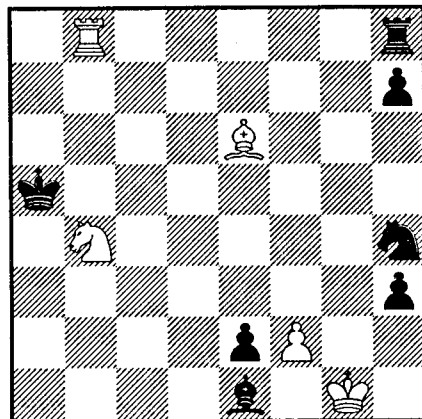

diagram 15

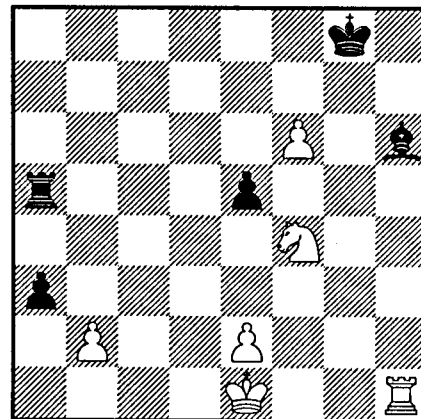

diagram 16

DIAGRAM 15: 1.Pc6+ (1.Txh8? Lxb4 2.Ta8+ Kb6 3.Ta1 Pf3+ 4.Kh1 e1D+) 1...Ka4 2.Lg4 Tg8 (2...Txb8 3.Pxb8 Lxf2+ 4.Kxf2 h2 5.Ld7+ Ka5 6.Lc6) 3.Txg8 Lxf2+ 4.Kxf2 e1D+ 5.Kxe1 h2 6.Ld1+ Kb5 7.La4+ Kb6 (7...Kc5 8.Tg5+ Kb6 9.Tb5+ Kc7 10.Tb7+ Kd6 11.Td7+ Kc5 12.Td5+) 8.Tb8+ Kc5 9.Tb5+ Kd6 10.Td5+ Kc7 (10...Kxd5 11.Pb4+ Kc5 12.Lc6) 11.Td7+ Kb6 12.Tb7+ Kc5 13.Tb5+

DIAGRAM 16: 1.f7+! (1.Pd3? a2 2.f7+ Kf8) 1...Kxf7 2.Pd3 a2 3.O-O! Ke6 4.Ta1 e4 5.Pb4 Ta4 6.Pxa2! (6.Txa2? Le3+) 6...Lg7 7.Kg2! (7.Kf2? Lxb2 8.Td1 Txa2 9.Td2 e3+ 10.Kxe3 Lc1) 7...Lxb2 8.Td1 Txa2 9.Td2 Kf5 10.e3

Niet de eerste de beste studies: studie 15 is van de hand van Rusinek (eerste prijs *Szachy* 1975; EG48#2986) maar later ook door een onbekende landgenoot M.Mas 'bedacht' (4e speciale eervolle vermelding, 'Friendship-200', 1983; EG80#5629). Studie 16 leverde Kasparjan een tweede prijs in *Szachy* in 1956 op, terwijl I.Shepanov er ook nog een eervolle vermelding in het Bondarenko Jubileum toernooi (EG87#6396) mee won.

In EG 63 (#4226) staat nog een geval van Sarkissian dat niet geheel aan de criteria voldoet, maar na de zetten 1.Tc7 d3 is het toch echt dezelfde stelling die Seduni twee jaar later naar het S n ca Memorial stuurde (EG66#4400).

Goh, wat is toeval toch leuk!

Harold van der Heijden

In de nalatenschap van John Selman jr. bij zijn zoon Frank vond Jan van Reek een tweetal artikelen, die wij gaarne afdrukken in EBUR. De eerste betreft een diepgaande verhandeling van Artur Mandler over een van Réti's meest beroemde studies. Zij werd gepubliceerd in de Prager Presse van 27 maart 1932. De aantekeningen (van Selman jr.?) in de marge van het originele manuscript hebben wij overgenomen (tussen rechte haken).

Die Geschichte einer Studie

von Dr. Artur Mandler

[marge :Deel I]

In der von mir vor einem Jahre herausgegebenen Sammlung *sämtlicher Studien Richard Réti's* figurirt als Nr. 18 ein Viersteiner (Diagramm 17), der die Merkwürdigkeit aufweist, dass ideengemäss zwei erste Züge zum Ziele führen.

Die Lösung lautet 1.Td3 oder 1.Td2 d4 2.Td1! Kd5 3.Kd7 Kc5 4.Ke6 Kc4 5.Ke5. Während im allgemeinen die Studien Réti's zu seinen Lebzeiten und nach seinem Tode nach Gebühr anerkannt und bewundert wurden, fand die vorliegende Studie geteilte Aufnahme. Dies darf uns nicht wundernehmen, da Réti sich hier tatsächlich eine bedeutende Abweichung von der Regel erlaubt hat. Es liegt mir fern, an dieser Stelle die in einigen Rezensionen enthaltenen Behauptung zu überprüfen oder zu erörtern, dass die Studie als nebenlösig angesehen werden müsse.

Aber insofern mancherorts der Tadel ausgesprochen wurde, dass hier der Schachwelt eine halbfertige Arbeit vorgesetzt worden sei, was bei Anwendung grösserer Sorgfalt und Mühe leicht zu vermeiden gewesen wäre, muss ich den verstorbenen Meister und mich selbst gegen diesen Vorwurf verteidigen.

Die Studie erschien im Jahre 1922** in der Tijdschrift in der Fassung des Diagramms 18

[Marge: ** dit moet zijn: sept. 1921

Over de stelling 18 bezit Mr. Rueb een brief van R.Réti.

Staat de T op c1 of op f1?

Op f1 (nagezien).]

Der Witz der Studie liegt in der Verführung 1.Kc7, die an 1...Kd5 2.Td1 Kc5 scheitert, während nach 1.Td1 die Antwort 1...Kd5 mit 2.Kd7 und die Antwort 1...Ke5 mit 2.Kc7 widerlegt wird. Der beiderseitige Zugzwang kommt hier nicht zum Ausdruck.

Als Réti sich für die Form des Diagramms 17 entschloss, widersprach ich entschiedenst. Ich meinte, es müsse sich eine Form finden lassen, die den allgemein anerkannten Kunstregeln entspreche. Die Sache gab mir keine Ruhe, und da mir die Idee gefiel, suchte ich nach einer entsprechenden Form, die ich dann endlich gefunden zu haben glaubte. Wie erstaunt war ich, als Réti, dem ich meine "Verbesserung" brühwarm vorlegte, erklärte, er sei zu derselben Stellung gelangt, habe sie aber verworfen. Die Stellung, um die es sich handelt, kann ich nicht mehr angeben, es dürfte aber aller Wahrscheinlichkeit nach die im Diagramm 19 abgedruckte Position gewesen sein. Réti blieb hartnäckig dabei, dass die Form, für die er sich entschieden hatte, besser sei als die von mir (aber auch von ihm) gefundene. Ich erwähne das Ganze hauptsächlich darum, um die einleitende Bemerkungen Réti's in dem nachfolgend zitierten Briefe verständlich zu machen.

Jahre vergingen. Die Studie dürfte inzwischen verschiedene Änderungen erfahren haben, ich weiss allerdings nicht, in welcher Form sie in der *Hastings and St. Leonards Post* 1923 und später in den *Münchener Neuesten Nachrichten* veröffentlicht wurde. Erst im Frühjahr 1929 wurde mir die Studie von Réti neuerlich vorgelegt. Er beschäftigte sich damals auf seiner Nordlandsreise mit der Zusammenstellung seiner Studien deren Herausgabe er mir für den Fall seines plötzlichen Ablebens gleichsam in Vorausahnung seines baldigen Todes übertrug. Réti teilte mir jeweils die verschiedenen Studien, die er zusammengestellt hatte, in Briefform mit. Zu der Position des Diagramms 17 bemerkt er in seinem Brief vom 21.III.1929:

"Ich weiss, das gefällt Ihnen nicht. Nun hatten wir einmal die folgende Stellung (Réti zitiert die Position des Diagramms 19), ich glaube, es sollte 1.Kf7 gehen. Aber es geht auch 1.Ke8 (droht 2.Kd7) 1...Kd6 2.Kf7. Ich habe versucht, ob vielleicht 1.Kf7 nicht geht. Aber es geht. 1...e6 2.Tel+ Kf5! 3.Ke7! gewinnt leicht. Ich habe alles Mögliche angeschaut. Mit diesem Mechanismus des Bauern e7 ist die Sache nicht eindeutig zu machen. Wenn man darauf Wert legt, so folgendermassen (siehe Diagramm 20)

1.Tf2!! Kxe5 2.Kxe7 f4 3.Tf1.

Es geht leicht, falls nicht 1...Kxe5 z.B. 1...Lc5 2.Tc2 La3 3.Tc3 Lb2 4.Tb3 oder 1...Lh4 2.e6 f4 3.Th2 Lg5 4.Th5 Ld8 5.Th8 Lg5 6.Tf8 Ke3 7.Kg6 Le7 8.Tf7 Ld8 9.Kf5 und gewinnt leicht."

[marge: Deel II]

Aber schon am 26. März widerruft er:

"Die Studie mit der Doppellösung 1.Td4-d3 und 1.Td4-d2 durch Materialvergrösserung eindeutig zu machen, dürfte eine Geschmacklosigkeit sein. Nun habe ich die Sache von der anderen Seite aus betrachtet und glaube etwas gefunden zu haben. Für Sie, ebenso für mich, ist es nicht leicht die neue Stellung zu würdigen, weil wir den Witz ja schon kennen: wir müssen uns auf den Standpunkt eines Ahnungslosen stellen. Ich habe nun, da ich dies nicht kann, folgende Gesichtspunkte aufgestellt: a) Die Stellung soll einfach sein, b) sie soll nur zu lösen sein, wenn man die Idee, die beiderseitige Zugzwangstellung gefunden hat, c) um b) sicher zu machen, soll ein schwieriger Zug vorkommen, während der näherliegende Zug zur verkehrten Zugzwangstellung führt. Diese Punkte werden, glaube ich, durch die folgende Stellung erfüllt. Fraglich bleibt bloss die Korrektheit" (Réti zitiert hier die Diagrammstellung 21, in der Weiss am Zuge Remis erzwingen soll).

"1.d5 (über 1.e4 siehe Anmerkung zum 1. Zug von Schwarz. Auf 1.e3 - Verstellung dieses Feldes für den weissen König- gewinnt 1...Ke1 nebst 2...Kd2) 1...Td8 (Ein studienartig feiner Gewinnversuch. Schwarz will 2.e4 provozieren, um dem weissen König das Feld e4 zu nehmen und dann wie folgt zu gewinnen, wenn die Aufgabe korrekt ist, nicht zu gewinnen, falls die Aufgabe inkorrekt ist: 2.e4 Tf8+! 3.Ke3 (sonst folgt 3...Ke2) 3...Kg2! 4.e5 Kg3 5.d6 Kg4 6.Ke4 (6.e6 Te8 7.e7 Kf5) 6...Td8!! 7.Kd5 Kf5 8.e6 Kf6 usw. anderes soll ähnlich gehen!)

Nun kommt der schwierige Zug, den man nur machen kann, wenn man die Idee kennt: 2.Kf4! Die Hauptvariante notiert sich weiter 2...Kxe2 3.Ke4 Kd2 4.Kd4 Kc2 5.Kc4 Kb2 6.Kc5 usw."

Wenn Réti in diesem Augenblick nicht die Petroleumlampe in seinem Zimmer des Rörviker Grandhotels den Dienst verweigert hätte, wäre der Brief wahrscheinlich gar nicht abgesendet worden. Réti hätte bei Überprüfung seiner Analyse gefunden, dass Weiss im 7.Zuge statt Kd5 besser 7.e6 spielt und Remis hält. Der nächste Brief brachte die Richtigstellung: "Wie ich gleich gefühlt habe, ist die zuletzt

gesandte Stellung mit 1.d5 Td8 2.Kf4 natürlich falsch, da 2.e2-e4 doch noch Remis macht. Man könnte es ja so aufstellen" (Réti zitiert die Stellung des Diagramms 22)

"1.d5.

Das ist sicher korrekt und für den denkenden Löser auch gut, weil er, um 1.Ke4 zu verwerfen, doch erkennen muss, dass Schwarz darauf mit 1...Kf2 oder 1...Ke1 gewinnt, d.h. er muss alles sehen. Praktisch kann man aber 1.d5 spielen, einfach um sich die Wahl vorzubehalten, wohin der König gehen soll, nach e4 oder e5.

Also ist doch wohl die Stellung mit dem Doppelzug die beste."

Nach dem plötzlichen Ableben meines Freundes hielt ich es für meine Pflicht, die Studien auf ihre Korrektheit zu überprüfen und die Inkorrektheiten durch Umarbeitung zu beseitigen. Der Inkorrektheiten waren bedeutend mehr, als man vermuten würde. Manche Umarbeitung war schwierig und nahm geraume Zeit in Anspruch.

Bei der vorliegenden Studie handelt es sich auch um eine Art Inkorrektheit, wenigstens nach meiner Auffassung, und ich wusste ja, dass Réti gegen eine Umarbeitung, insoweit nichts einzuwenden gehabt hätte, wenn die Idee der Studie in keiner Weise Schaden litt. Ich musste also doch den Versuch einer Umarbeitung unternehmen, wobei ich mir allerdings im vorhinein sagte, dass eine vielleicht gefundene Stellung nur dann Aufnahme in die Sammlung finden solle, wenn ich mir dessen unbedingt sicher wäre, dass Réti diese Stellung für besser angesehen hätte als die des Diagramms 17.

Zunächst begann ich an der Stellung des Diagramms 19 herumzuarbeiten. Réti hatte zwar geschrieben, er habe alles mögliche angesehen, aber leider verlor ich dennoch viele Stunden an der Überprüfung der von Réti aufgestellten Behauptung, dass mit dem Mechanismus des Bauern e7 die Sache nicht eindeutig zu machen sei.

Die Stellung, zu der ich zunächst gelangte (Diagramms 23), war gewiss nicht als Widerlegung des angeführten Behauptung anzusehen.

Hier sollte Weiss mit 1.Kd4 Remis erzwingen. Ich fand bald, dass die Aufgabe unlösbar ist, und zwar wegen 1.Kd4 Kxb1 2.b5 Kb2!.

Macht nichts, also kürze ich die Lösung um eineinhalb Züge, wobei ich die Stellung gegen die Mitte zu verschieben kann (siehe Diagramm 24).

Jetzt lautete natürlich die Forderung: Weiss am Zuge gewinnt. Der erste Zug 1.Kd7! schien zu halten. Die Idee hatte allem Anschein nach nicht gelitten, die Materialvermehrung war gering und gerechtfertigt. Aber es zeigte sich jedoch ein Haken. Nach 1.Kd7 Ke5 ging nicht nur 2.Kxe7, sondern auch 2.Kc6. Meinem Geschmack nach ist der Fehler geringer als der des Doppelzuges in der Stellung des Diagramms 17, aber die Frage, ob Réti in dieser Bearbeitung eine Verbesserung erblicken würde, musste ich mir verneinend beantworten. Ich suchte weiter und das vorläufige Ergebnis war die Diagrammstellung 25.

Die Unlösbarkeit des Diagramms 23 war vermieden, da nach 1.Kg4 Kxg1 2.e5 dem schwarzen König das Feld e2 nicht zu Gebote steht, dafür erwies die Stellung sich als nebenlösing mit 1.Kf4 Kxg1 2.f3! Kg2 (2...Tf8+ 3.Kg5) 3.e5 Kf2 4.Ke4 Kg3 5.Kf5.

Ich lasse mich nicht so leicht entmutigen. Die Nebenlösung bietet zwar keine besondere Feinheit, aber die Ähnlichkeit der nach dem beiderseitigen ersten Zug entstandene Stellung mit der des Diagramms 22 ist doch zu auffallend, als dass sie nicht ausgenutzt werden sollte. Was hätte wohl Réti dazu gesagt, wenn ich ihm mit dem Vorschlag gekommen wäre, diese beiden Stellungen zu einem Zwillingpaar zu

verbinden, wie die Diagramm 26 und 27 zeigen?

DIAGRAMM 26 : 1.d5 usw.

DIAGRAMM 27 : 1.e3 usw.

Réti hatte doch an der Studie des Diagramms 26 nur das eine auszusetzen, dass man praktisch den Zug 1.d5 auch deshalb spielen kann, um sich vorzubehalten, wohin der weisse König gehen solle, nach e4 oder e5.

Der Löser der Zwillingsaufgaben kann wohl kaum zur richtigen Lösung gelangen, ohne sich vorher Klarheit verschafft zu haben, warum in der einen Stellung der Zug 1.d5 zum Ziele führt, in der andern nicht.

Wenn es nach meinem Geschmack ginge, würde ich noch eine dritte Zwillingsaufgabe hinzusetzen, etwa in der Position des Diagramms 28, wobei die Reihenfolge der Aufgaben so zu ändern wäre, dass die letzte Studie vor die erste zu stehen kommt.

DIAGRAMM 28 : 1.Ke3

Mit dem Mechanismus der Zwillingsaufgaben geht es bestimmt, wenn nicht so, dann anders.

Was hätte aber wohl Réti dazu gesagt? Ich kann es nicht mit Bestimmtheit behaupten, aber ich glaube, er hätte dem Diagramm 17 den Vorzug gegeben. Er war kein Freund von Zwillingsaufgaben. Welche Mühe hatte es mich doch seinerzeit gekostet, sein Einverständnis zur Verbindung zweier Kompagniestudien zu einem Zwillingspaar zu erlangen! Wenn ich Gewissheit haben sollte, musste ich weiter suchen. Durch eine kleine Änderung des Diagramms 24 gelangte ich zu der Position des Diagramms 29.

Der erste Zug ist 1.Kc7. Der Fehler der Studie 24 fällt hier weg, da nach 1.Kc7 Kd5 nur 2.Kd7 zum Ziele führt. Die Sache ist nicht schlecht, wenngleich zugegeben werden muss, dass die Studie 24, wenn sie nicht den angeführten Fehler hätte, vorzuziehen wäre.

Eine Zeitlang hatte ich die Idee, den Inhalt symmetrisch zu verdoppeln (s. Diagramm 30).

Nach 1.Td1 Ke5 entsteht die Diagrammstellung 29, nach 1.Kc5 eine symmetrische Stellung mit symmetrischer Lösung (2.Ke7), während auf 1...Kd5 2.Kxd7 folgt. Diese symmetrische Position des Diagramms 30 verwarf ich jedoch bald, denn es war mir vollkommen klar, dass Réti, der ohnehin kein Freund überflüssiger Symmetrie war, die in der Verdoppelung liegende Verflachung unbedingt abgelehnt hätte.

Aber da ich schon bei einer neuen Bauernstellung war, schien es mir ratsam, sie einer näheren Untersuchung zu unterziehen, und ich suchte weiter.

[Marge: Deel III (slot)]

Bevor ich das Ergebnis meines weiteren Forschens anführe, will ich ein Hilfsdiagramm einschalten, das allerdings mit der Rétischen Idee nicht zu tun hat (s. Diagramm 31) und auch keinerlei Anspruch darauf erhebt, als Studie angesehen zu werden.

Die Stellung bringt insofern eine Belehrung, als sie zeigt, dass der Zug 1.Ke7, von dem man auf den ersten Blick annehmen sollte, dass er kein Fehler sein könne, da er doch ohnehin früher oder später wird geschehen müssen, ein Tempoverlust ist. Schwarz hat nämlich darauf Gelegenheit 1...Ke3 zu spielen, während auf den richtigen Einleitungszug 1.Td8 nur 1...Ke4(c4) geschehen kann, was von entscheidender Bedeutung für den Ausgang der Partie ist. Dieses

Hilfsdiagramm soll dem Leser das Verständnis der Einleitungsmanöver der folgenden Studie (Diagramm 32) erleichtern.

Die Lösung lautet 1.Ke6 (1.Kd6 Tc8) 1...Tc6+ 2.Ke5 (2.Kd5 Tc2) 2...Tc8! 3.d4 Te8+! 4.Kd5! Td8+ 5.Kc4!.

So kommen wir auch hier zur Rétischen Zugszwangposition und es lässt sich wohl nicht leugnen, dass in dem plötzlichen Übergang von der ursprünglichen Tempo jagd zur Zugszwangposition ein Vorteil liegt. Ich blieb auch bei dieser Position nicht stehen, sondern suchte und fand verschiedene, die Einleitung verlängernde Manöver, die zwar die Lösung erschwerten, die ich aber später wegen der von ihnen verursachten Materialvermehrung verwarf.

Zunächst glaubte ich, mit der eben angeführten Stellung den Nagel auf den Kopf getroffen zu haben. Bei ruhiger Überlegung musste ich mir aber sagen, dass die Forderungen, die Réti in seinem Rörviker Brief präzisiert hatte, hier nicht erfüllt waren. "Die Stellung", so sagte Réti, "soll nur zu lösen sein, wenn man die Idee, die beiderseitige Zugszwangsstellung gefunden hat". Das trifft bei Diagramm 32 nicht zu.

Ich nahm also die früheren Umarbeitungen vor und begann zu prüfen, welche sich wohl am besten dafür eignen würde, die Rétische Idee zu repräsentieren. Wenn es sich um eine Sammlung meiner eigenen Studien gehandelt hätte, wäre mir die Wahl zwar auch schwer gefallen, sicherlich aber hätte ich mich für eine andere Stellung als die des Diagramms 17 entschlossen. Um wieviel schwieriger aber war die Entscheidung jetzt, angesichts des Umstandes, dass es sich um eine Verbesserung einer Arbeit handelte, an der der verblichene Meister, dessen Willen ich zu respektieren hatte und gerne respektieren wollte, eigentlich nichts auszusetzen gehabt und die er wahrscheinlich nur mir zuliebe und keineswegs aus einem inneren Drange heraus umzuarbeiten versucht hatte.

Schliesslich erwog ich, dass die Stellung, für die sich Réti entschlossen hatte, ein Viersteiner war, worin doch gewiss ein nicht geringer Vorteil zu erblicken ist, da ein guter Viersteiner eine grosse Seltenheit ist. Nach langer Überlegung entschloss ich mich, bei der Position zu bleiben, die Réti selbst gewählt hatte. Ob diese Wahl richtig war, kann ich auch heute nicht sagen, vom Standpunkt der Pietät dürfte sie die einzig richtige gewesen sein.

Den Vorwurf der Flüchtigkeit und mangelnden Gründlichkeit aber hoffe ich hier entkräftet zu haben.

Overgenomen van het origineele krantenartikel, in het bezit van Mr. G.C.A. Oskam.

Amstelveen, 14 Juni 1944.

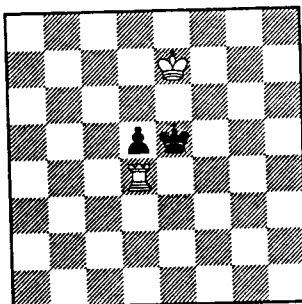

diagram 17

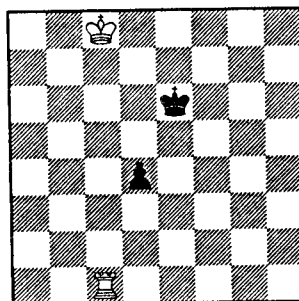

diagram 18

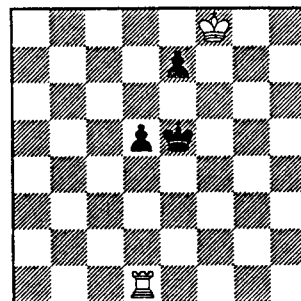

diagram 19

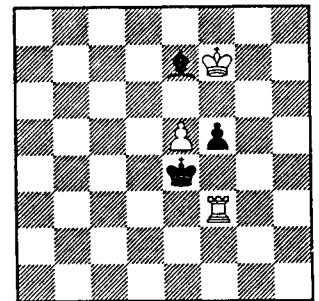

diagram 20

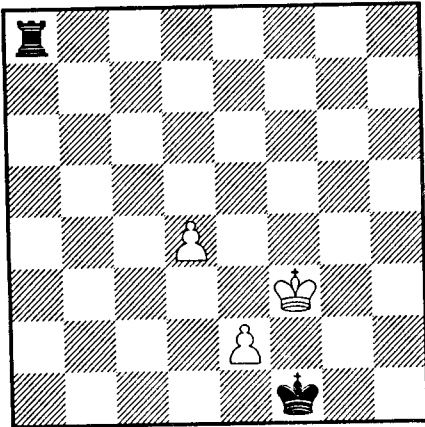

diagram 21

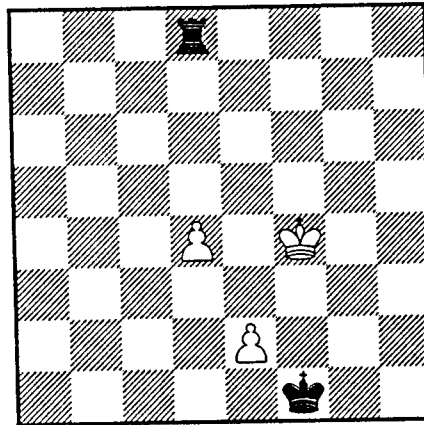

diagram 22

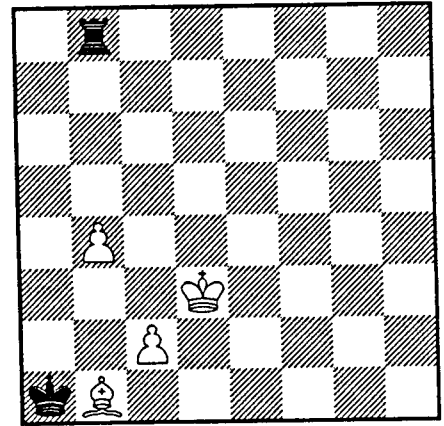

diagram 23

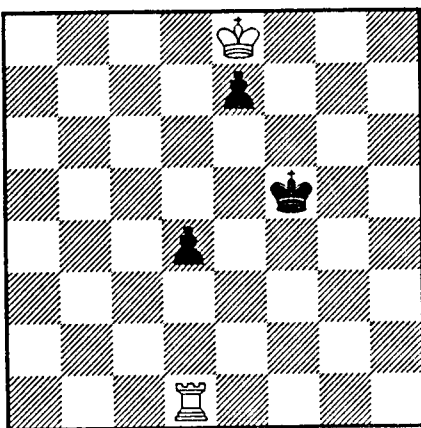

diagram 24

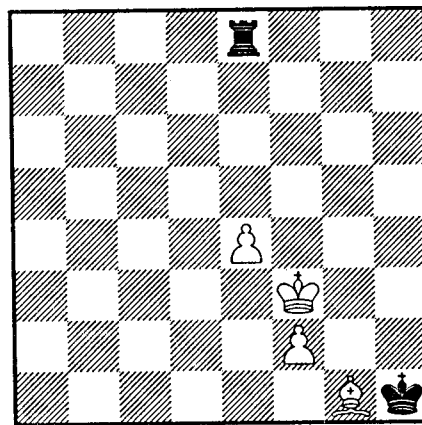

diagram 25

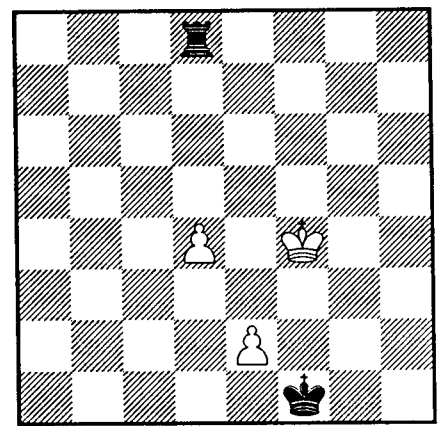

diagram 26

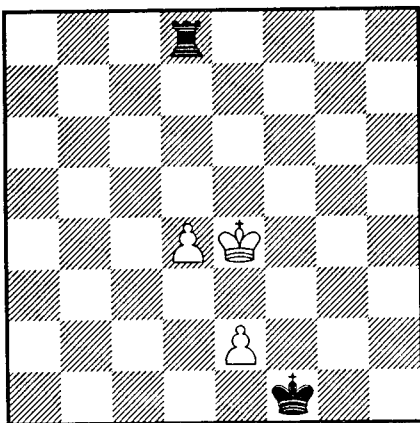

diagram 27

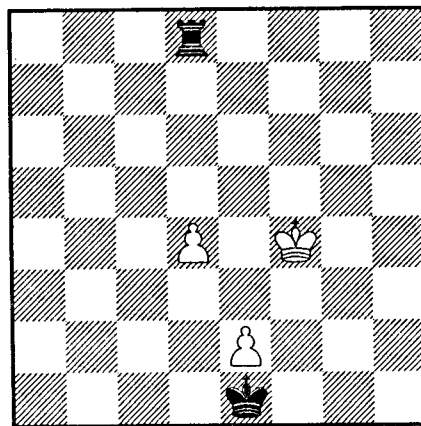

diagram 28

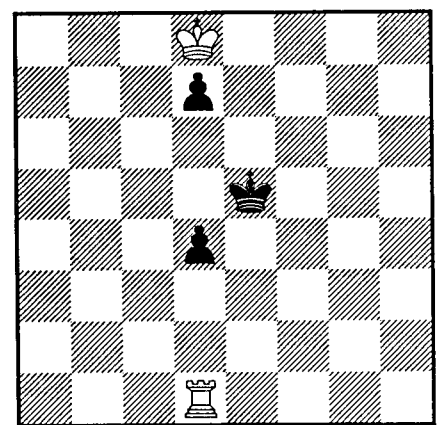
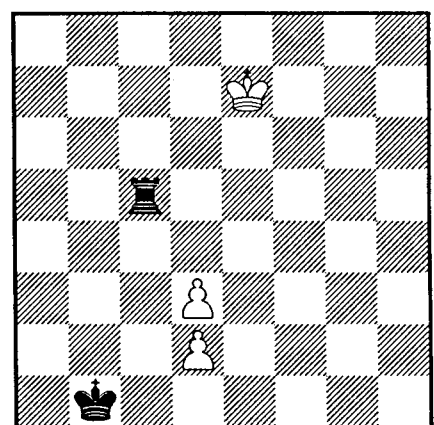
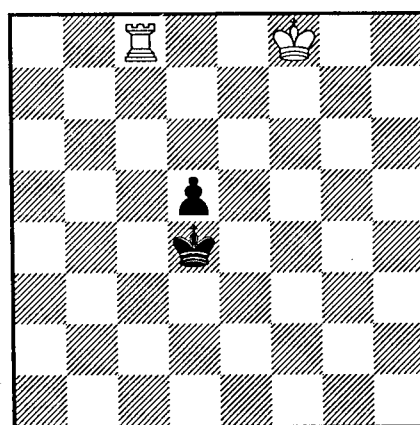
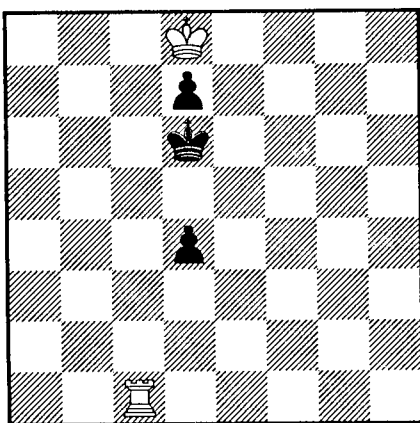

diagram 29

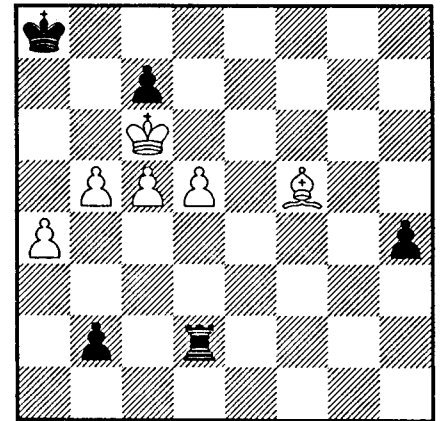
Onraad

Ondanks alle tegenslag bij het Alexander Rueb Foundation Chess Study Tourney 1984-90 leek de eerste-prijswinnaar van de Albert Beljavski en Leopold Mitrofanov tenminste een waardig sluitstuk van dit initiatief. Een waar romantisch meesterwerk was ontstaan.

De Award is inmiddels de hele wereld over gegaan. Zo kwam ik onze winnaar in de studierubriek van Emil Melnichenko in *New Zealand Chess* tegen en ook in de Sovjetunie zelf liet men zich (terecht) niet onbetuigd. In *Shakhmaty v SSSR* krijgen de Leningraders vele complimenten voor hun werkstuk. Vooral de hoogte van de prijs maakte in het studieparadijs klaarblijkelijk veel indruk, want de duizend harde Nederlandse guldens worden nadrukkelijk vermeld.

Sakkélet besteed er onder de kop 'Válogatott Művek' eveneens uitgebreid aandacht aan. Het feit dat redacteur Attila Koranyi een van de "eervolle vermeldingen" in de wacht sleepte is daarvan evenwel niet de enige reden. Nee, want wat zien wij midden op bladzijde 64?

(1914/a) Navarovszky László
első közlés - 1914. sz. után -

Döntetlen

Nincs tévedés! Anders gezegd: dit is geen vergissing!

Wit kan in stelling 33 helemaal niet winnen, zoals Beljavski en Mitrofanov ons willen doen geloven, maar heeft het al moeilijk genoeg om remise te houden. Ik geef hier samengevat de varianten van Koranyi uit *Sakkélet* weer. Geen speld tussen te krijgen dunkt ons.

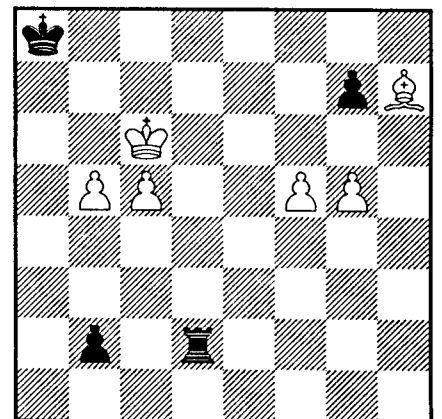
1.d6 cxd6 2.Kc7 Tg2! (in plaats van 2...Td5?) en nu:

- A) 3.cxd6?! Tg4!! (niet 3...Tg7+ 4.d7 Txd7+ 5.Lxd7 b1D 6.b6! en wit wint, bijv. 6...Dc2+ 7.Lc6+ Dxc6 8.Kxc6 Kb8 9.a5 h3 10.a6 h2 11.a7+ Ka8 12.b7+ Kxa7 13.Kc7 h1D 14.b8D+ Ka6 15.Db6 mat) 4.d7 Tc4+ 5.Kd6 Kb7! 6.d8D (6.d8P+ Kb6!) 6...Td4+ 7.Ke7 Txd8 8.Kxd8 Kb6 en wint.
- B) 3.Kxd6? Tg1 en zwart wint.
- C) 3.c6? Tg7+ 4.Kd8 h3 5.c7 Tg8+ en zwart wint.
- D) 3.Le4?! Ka7 4.b6+ Ka6 5.b7 Tg7+ 6.Kc8 Tg8+ 7.Kc7 dxc5 en wint.
- E) 3.b6! is de oplossing voor de problemen. Na 3...Tg7+ 4.Kc8! (niet 4.Kxd6 Tg1! 5.Le4+ Kb8 6.c6 Td1+! 7.Kc5 b1D wint zwart) 4...Tg8+ 5.Kc7 zit er voor beide partijen niet meer in dan remise.

De volgende vondst van Harold van der Heijden in zijn databank (zie EG86#6289) doet haast vermoeden dat onze Leningrader vrienden zelf ook onraad roken.

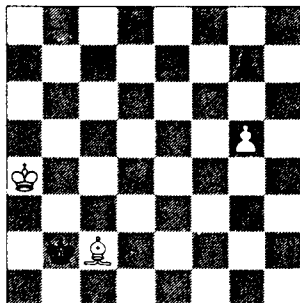
DIAGRAM 34: A.Beljavski en L.Mitrofanov
2e prijs Kommunist, 1985
wit wint

1.f6 gxf6 2.Kc7 Td5 3.Le4 b1D 4.b6 Db3 5.Lf3 fxg5 6.Kc8 g4 7.Lg2 g3 8.Kc7 (8.Lh1? g2 9.Lxg2 Dxb6 10.Lxd5+ (10.cxb6) 10...Ka7 11.cxb6+ Kxb6) 8...Dxb6+ 9.Kxb6 en wint

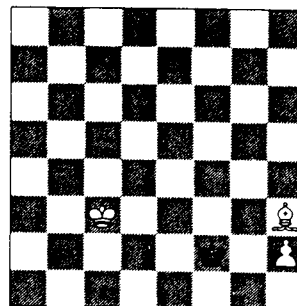
De andere helft van een tweeling alsnog geboren? (de studie-als-probleem)

S001

H. Weenink
Kagan's neuste
Schachnachrichte
1922
6de Prijs
Wit wint
10.11

S002

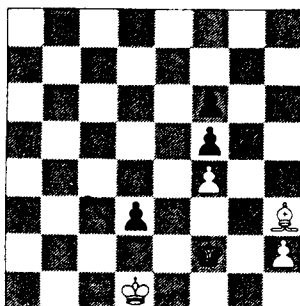

O. Frink
Pittsburgh Post
1923
Wit wint
10.10

Wie kent niet Weenink's eenzetter: 1. Lc2-b1. In het Weenink boek schrijft Rueb oa: 'Wij vinden deze studie in haren eenvoud grootsch en in hare finessen volmaakt'.

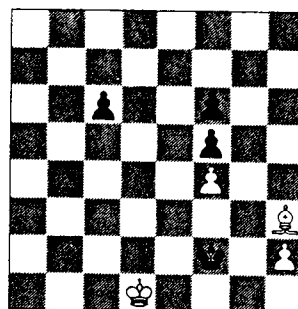
Minder bekend zijn de volgende twee studies die een jaar later verschenen. Frink's studie heeft als oplossing 1.Ld7, Ke3 2.h4, Ke4 3.h5, Ke5 4.h6, Kf6 5.Le8 +-. .

S003

O. Duras
Ceskoslovensky
Sach
1923
Wit wint
10.23

S004

H. Grondijs
eerste plaatsing
(versie)
1991
Wit wint
10.23

Oplossing Duras studie: 1.Lg2, Ke3 2.h4, Kxf4 3.Lf3, Ke5 4.h5, Ke6 5.Ld5+, Ke7 6.h6 +-. 1.Lf1 faalt omdat de pion op d3 3.Le2 uitschakelt.

Mijmerend over de verschillen en overeenkomsten tussen deze drie en met name de functie van pion d3 als dualvermijding in S003, bedacht ik dat indien dit pionnetje op d4 zou staan de dual 1.Lf1, Ke3 2.h4, Kxf4 3.Le2, d3 4.Lf3 mogelijk is. Mooier zou het echter geweest zijn, indien Duras de pion op b5 zou hebben gezet. Dat weerlegt immers 1.Lf1 vanwege 1.--, Ke3 2.h4, Kxf4 3.Le2, Ke5 en het schaak op c4 is niet beschikbaar. Op dat moment 'zag' ik opeens de mogelijkheid van een verlaat tweelingsbroertje voor de Duras studie. De oplossing van de Duras is hier de verleiding, en andersom.

Oplossing S004: 1.Lf1, Ke3 2.h4, Kxf4 3.Le2, Ke5 4.h5, Ke6 5.Lc4+, Ke7 6.h6 +-. Niet 1.Lg2, Ke3 2.h4, Kxf4 3.Lf3, Ke5 en remise.

H. Grondijs maart 1991